

ZAPISKI

ELEMENTI OBDOBJA PRESELJEVANJA LJUDSTEV NA NEKROPOLI NA PTUJSKEM GRADU

Se enkrat je čiščenje arheološkega gradiva pred konservacijo¹ odkrilo med grobim inventarjem zgodnesrednjeveške nekropole na Ptujskem gradu nekaj novih momentov.² Pridobljeni novi elementi, zahvaljujoč nekaterim novim najdbam³ ter študijam analognega gradiva,⁴ ne samo da osvetljujejo v drugi luči kulturno trajanje omenjene velike nekropole, temveč odpirajo možnost preučevanja periode, ki pri nas do sedaj ni bila raziskana in obdelana, toda ki jo je, čeprav samo z antičnega stališča, nakazal profesor Klemenc,⁵ katerega spominu so posvečene te vrstice.

V tem članku imamo namen posvetiti se samo novo pridobljenim elementom iz groba št. 5, ker predstavljajo zelo zanimivo najdbo. Ker pa so ti elementi z omenjeno konservacijo iz osnove spremenili kulturni habitus tega groba, terjajo ponovno obdelavo vseh tu najdenih predmetov. Da bi bila slika te najdbe čim bolj popolna, bomo še enkrat podali vse, kar nam je o grobu št. 5 znano.

Podatki o grobu, katerega gradivo bomo tu obdelali, so zelo skopi. Iz poročila zvmemo, da je bil grob v globini 1,50 m, da je bil skelet dolg 1,60 m in zelo slabo ohranjen. Spol in orientacija nista podana.⁶ Sodeč po načrtu odkopanega dela grobišča leta 1909 je skelet ležal v smeri Z—V z določenim odklonom proti jugu.⁷ Kot pridatki v tem grobu se omenjajo: bronasta ogrlica — torques s pentljo in kvačico. Na njej so kot priveski vdeti dva bronasta uhana in dva bronasta obroča, prvi okroglega, drugi ploščatega preseka. Grob je datiran po načinu datiranja, ki je bil v rabi, ko je bila odkrita in obdelana cela nekropola, sumarno s celotnim grobiščem v X. in XI. stoletje.⁸

Najbolj zanimiv predmet med gradivom tega groba je nedvomno ogrlica — torques (T. I, sl. 1). Izdelana je iz bronaste žice, katere en konec se konča s kvačico z majhnim bikonično oblikovanim gumbom na vrhu. Drugi konec je sploščen v elipsoidno ploščico, v katero je izvrtana majhnja luknja za zapiranje. Proti koncema je ovratnica okrašena s prečnimi vrezi.

Že J. Korošec ni našel pri svoji obdelavi za ta predmet pravih analogij med slovanskim gradivom našega in drugega ozemlja.⁹ Toda danes naš torques ne predstavlja več osamljenega pojava te vrste nakita. Tako zelo pristne analogije ima v ogrlici — torques iz groba 112 iz nekropole, odkrite v nepo-

¹ Čiščenje je opravil preparator Pokrajinskega muzeja v Ptujju Janez Gojkovič leta 1966.

² Korošec Paola, Tehnika »damasciranja« na slovanskem nožu z nekropole na Ptujskem gradu, Zgodovinski časopis XIX—XX, 1965—1966, str. 95 sl.

³ Werner J. Beiträge zur Archäologie des Attila-Reiches, München 1956 (dalje Werner J. 1956).

⁴ Bešlagić Seifk, Grborezi srednjevekovna nekropola, Sarajevo 1964 (dalje Grborezi).

⁵ Klemenc Josip, Ptujski grad v kasni antiki, Ljubljana 1950, str. 78 sl. (dalje Klemenc J. 1950).

⁶ Skrabar Viktor, Das frühmittelalterliche Gräberfeld auf Schloß Oberpettau. Zeitschrift des Historischen Vereins für Steiermark VIII/3, Graz 1910, str. 121.

⁷ Ibid. Situationsplan.

⁸ Ibid. str. 132 sl. — Korošec Josip, Staroslovansko grobišče na Ptujskem gradu, Ljubljana 1950, str. ?

⁹ Korošec Josip, Staroslovenska grobišča v severni Sloveniji, Celje 1947, str. 81.

sredni bližini vasi Grborezi zahodno od Livna.¹⁰ Ta je izdelan iz ene, toda tordirane bronaste žice, katere konca sta oblikovana analogno našim (T. II, sl. 4). Datiran je glede na druge pridatke, pripisane temu grobu, v X. in XI. stoletje, toda domneva se, da predstavlja import.¹¹

Drugi primer analogne ogrlice je bil odkrit na območju južne Poljske.¹² Za razliko od naše je ta izdelana iz srebra (T. II, sl. 2). Pripisana je poznorimski periodi, ki na tem ozemlju zajema V. stoletje. J. Kostrzewski jo povezuje s podobnimi, odkritimi na ozemlju zgornje Visle, kjer se take ogrlice pojavljajo, a so izdelane iz zlata (Plebanek, vojvod. aleksandrowsko). To področje je na meji przeworskega kulturnega kroga ter je pod močnim vplivom provincialnorimske civilizacije in istočasno — s posredovanjem nosilcev germanskih skupin — tudi pod vplivom črnomorskih gotskih delavnic.¹³

Analogije nahajamo tudi v ogrlici iz bogatega groba Mainz-Kostheima.¹⁴ Ta ima enako oblikovano konca, samo da je za razliko od našega primera obroč tordiran (T. II, sl. 3). Grob je datiran v prvo polovico V. stoletja in spada med bogate tako imenovane »zahodne« knežje grobove hunskega časa.¹⁵

Podoben, samo zlat torques so našli v bogatem znanem grobu v Muslju-movi — Perm.¹⁶ Ta ima enako formirana konca, toda obroč je pri tem primeru rombičnega preseka s vgravirano svastiko na sredi (T. II, sl. 1). Spada v krog knežjih grobov hunskega časa na tem področju.¹⁷ Med vzhodnimi najdbami moramo omeniti še primer Kuzminskoje — Rjazan (T. II, sl. 5),¹⁸ katerega konci so bili enako oblikovani.¹⁹ Od predmetov, ki so bili na omenjeni ogrlici, bomo obravnavali predvsem navedena »obroč«, ki v resnici predstavljata dve zapestnici. Obe sta manjših dimenzij in pripadata dvema različnima tipoma. Ena je masivna in je izdelana iz debelejšje bronaste žice z rombično oblikovanimi konci (T. I, sl. 2). Ta tip zapestnice je v V. stoletju že v rabi na območju karpatskega bazena,²⁰ Podonavja²¹ ter na ozemlju vzhodnih Alp.²² Zelo pogosto se pojavlja izdelan iz železa.²³ Glede na razvoj tega tipa nakita, ki se zadržuje zelo dolgo, predstavljajo omenjeni primeri iz V. stoletja prototipe podobnih zapestnic, razširjenih v avaroslovanskem krogu.²⁴ Verjetno da moramo tudi za primere majhnih velikosti iskati izvor v kulturnih krogih vzhoda, kjer so ravno tako kot torquesi veliko v uporabi zlate in srebrne masivne zapestnice.²⁵ Nahajamo jih tudi v grobovih hunske periode v ostalem delu Evrope.²⁶

¹⁰ Grborezi, T. XX, sl. 3.

¹¹ Ibid. str. 79 sl.

¹² Kostrzewski Józef, Wielkopolska w pradziejach, Warszawa — Wrocław 1955, sl. 750.

¹³ Ibid. str. 246 sl.

¹⁴ Werner J. 1956/II, T. 55, sl. 10.

¹⁵ Ibid. I, str. 84.

¹⁶ Ibid. II, T. 59, sl. 12. — Fettich Nándor, La trouvaille de tombe princière hunnique a Szeged-Nagyszéksos, Arch. Hung. Budapest 1953, T. XVIII, sl. 13. Vsa starejša literatura o tej najdbi je podana v opombi 2 na str. 131 (dalje Fettich N. 1953).

¹⁷ Werner J. 1956, str. 84.

¹⁸ Korošec Josip, Uvod v materialno kulturo Slovanov zgodnjega srednjega veka, Ljubljana 1952, sl. 155/7, str. 400.

¹⁹ Obstaja še dokaj podoben torques, izdelan iz železne žice štirioglatega preseka s sploščenimi preluknjanimi konci, zaprtimi z majhnim zatikalom. Najden je v grobu 16 v Pilinu-Nógrád (Hampel Josef, Alterthümer des frühen Mittelalters in Ungarn, Braunschweig 1905/III, T. 527, sl. 1) poleg ene dvoilstaste in štirih rombičnih železnih puščic (Ibid. T. 527, sl. 2, 3—6). Te najdbe nihče ne omenja.

²⁰ Fettich N. 1963, T. XLVI, sl. 3—4, T. LV, sl. 3, T. LVI, sl. 2, str. 169.

²¹ Párducz Mihály, Die ethnischen Probleme der Hunnenzeit in Ungarn, Budapest 1963, T. V., al. 2, 18—19. — Dimitrijević D., Kovačević Dr. J., Vinski Dr. V., Seoba naroda, arheološki nalazi jugoslovenskog Podunavlja, Zemun 1962, str. 119, sl. 1 (spodnje). — Mitscha-Märheim H., Dunkler Jahrhunderte goldene Spuren, Die Völkerwanderungszeit in Osterreich, Wien 1963, sl. 2.

²² Dolenz Hans, Funde aus Kärnten aus 7.—11. Jahrhundert, Carinthia I, 150/4, 1960, sl. 2/3—3. — Kastelic J., Slovanska nekropola na Bledu, Dela SAZU, Ljubljana 1960, T. 2.

²³ Ibid.

²⁴ Csallány Dezső, Archäologische Denkmäler der Gepiden in Mitteldonaubecken, Budapest 1961, str. 271. — Fettich Nándor, Das awarenzeitliche Gräberfeld von Pilismarót-Basaharc, Budapest 1965, str. 105 sl., sl. 22/4, 49/1, 50/6—7, 57/1—2, 01/2 itd.

²⁵ Kerč-Gilnišče (Werner J. 1956, T. 15, sl. 2—3).

²⁶ Wolfheim, Rhetlhessen (Ibid. T. 4, sl. 6), Niederolm (Ibid. T. 42, sl. 12), Atzgerdorf (Ibid. T. 6, sl. 2/3), Sipovo na Derkulu, kurgan 3 (Ibid. T. 8, sl. 6), Laa an der Thaya (Ibid. T. 3, sl. 6—7).

Za drugo zapestnico se je po čiščenju izkazalo, da pripada tipu s kačasto oblikovanimi konci, da je po celi površini ornamentirana s krožci z luknjico na sredi, ki se v določenih presledkih vrstijo drug za drugim (T. I, sl. 3). Zapestnica je izdelana iz bronca ter pozlačena. Tudi ta tip zapestnice je zelo priljubljen vzhodno od našega ozemlja v zgodnjem srednjem veku. Posebno v velikem številu je zastopana na področju Panonije ter delno na ozemlju med Donavo in Tiso.²⁷ V primerjavi s starejšimi primeri z našega ozemlja²⁸ predstavlja tako po tipu kot po ornamentiki verno kopijo zapestnic izdelanih iz kosti. Na našem ozemlju se te datirajo v konec IV. in začetek V. stoletja.²⁹ Glede na skupne elemente obeh primerov ni zapestnica iz groba št. 5 časovno mnogo mlajša od omenjenih poznoantičnih zapestnic.

Uhani, vdeti na ogrlici, so se izkazali kot tip bronastega uhana z masivno izdelanim poliedrom na enem koncu (T. I, sl. 4). Tip tega uhana, ki predstavlja poleg ločne fibule in pasne spone enega od vodilnih elementov germanske noše,³⁰ nahajamo povsod, kjer se širijo germanske kulturne skupine.³¹ Najstarejše najdbe se vežejo za območje, ki so ga zasedli krimski Goti. Časovno spadajo te najdbe v V. stoletje, in to — v grobovih hunske periode — že v njegovo prvo polovico.³²

Na področju Panonije in vzhodnega dela vzhodnoalpskega ozemlja segajo do sredine VI. stoletja,³³ medtem ko se dalje na zahodu v germanskih skupinah zadržijo še do druge polovice VII. stoletja.³⁴

Polieder na tem tipu uhana je lahko izdelan v perforirani tehniki z vložnim poldragim kamnom,³⁵ je iz tenke pločevine in okrašen z granulacijo,³⁶ ali pa je masivno izdelan, neornamentiran ali ornamentiran s krožcem z vdolbinico na sredi.³⁷ Vse te tehnike so v rabi istočasno, vendar samo z razliko, da se je izdelava masivnega poliedra ohranila dalj časa kot druge tehnike.³⁸

Glede na vsa dejstva, povezana z opisanimi elementi, izhaja, da je inventar groba št. 5 po značaju izrazito germanski. Ker pa v germanskih kulturnih skupinah, ki so na ozemlje karpatskega bazena in panonske nižine prišle s severa, ne nahajamo ogrlice — torquese,³⁹ je jasno, da je treba njihov izvor povezati s tistimi germanskimi skupinami, ki so prihajale na to področje z vzhoda.⁴⁰ Dejstvo, da je ta tip ogrlice značilen za moške grobove, redkeje za ženske, in predstavlja poleg nekaterih drugih predmetov nomadski element, očituje, da imamo opraviti z elementi, ki se vežejo z germanskimi plemeni, ki vdirajo v srednjo Evropo v zvezi s premikanjem hunskih čet.⁴¹ Zanimivo je, da je večina grobov tega časa usmerjena v smeri S—J,⁴² J—S,⁴³ ZV—SV,⁴⁴

²⁷ Fettich Nándor, *Archäologische Studien zur Geschichte der späthunnischen Metallkunst*, Arh. Hung. XXXI, Budapest 1951, T. XXXIII—XXXVII, str. 164 sl. in: se veže z germanskimi najdišči.

²⁸ Mikl-Curk Iva, *Poznoantično grobišče na Zgornjem Bregu pri Ptujju*, T. IV, sl. 4, 7.

²⁹ *Ibid.*, str. 59.

³⁰ Werner J. 1956, str. 93.

³¹ Od Krima do Francije in Španije ter predstavljajo gotško zapuščino.

³² Werner J. 1956/II, T. 41, sl. 2, T. 48, sl. 5.

³³ Kot je primer iz Apahide, ki je datiran v drugo polovico V. stoletja, ali primer iz Inakfalva, Csongrád-Kettőshalmi-»düllő«, Szamosfalva itd., ki spadajo v prvo polovico VI. stoletja.

³⁴ Posebno pa v bajuvarskih in alamanskih grobovih (Bott H., *Bajuvarischer Schmuck der Agilolfingerzeit*, München 1952, str. 141 sl. — Werner J., *Das alamanische Gräberfeld von Büllach*, Basel 1953, str. 11. — Stoll H., *Die Alamanen in Württemberg*, Berlin—Leipzig 1939, str. 18 idr.

³⁵ Kot je primer iz Atzgersdorfa, Laa an der Thaya.

³⁶ Kot je zlat primer iz Ptujja.

³⁷ Kot je primer iz Osorukova, sev Kavkaz, Phanagoria-Taman.

³⁸ Csallány D. 1961, str. 270 sl.

³⁹ V karpatski kotlini so torquesi najdeni v gepidskih grobovih, toda vedno v sekundarni rabi. Tudi Csallány podčrtuje, da niso značilni za gepidski kulturni krog (*Ibid.*).
⁴⁰ Iz hunsko-gotske periode obstaja še cela vrsta tipov raznih ovratnic-torquesov, ki niso podobni našemu (Werner J. 1956, str. 84).

⁴¹ *Ibid.*

⁴² Kot je primer Sipovo na Derkulu (*Ibid.*, str. 102).

⁴³ Npr. Laa an der Thaya (*Ibid.*, str. 110), Phanagoria, Taman grob 88, ki je imel nekaj odklona proti jugu (*Ibid.*, str. 104).

⁴⁴ Npr. Sipovo na Derkulu, kurgan 3, Engels-Pokrovsk (Voschod) in kurgan 36 (*Ibid.*, str. 102 sl.).

toda obstajajo, posebno na področju srednjega Podonavja, tudi grobovi iz prve polovice V. stoletja, ki leže v smeri Z—V.⁴⁵

Res je, da nimamo nobenega antropološkega podatka o skeletu iz groba št. 5, ki bi nam bolj jasno potrdil naše domneve. Toda dejstvo, da so ostali nakitni predmeti vdeti na ogrlici, bi dovolilo v določeni meri domnevo, da grob št. 5 predstavlja slovanski grob že glede na usmeritev, in da je ta inventar v sekundarni uporabi. Za tako tolmačenje bi našli opore v inventarju omenjenega groba št. 112 v Grborezih. Toda tudi tam situacija ni popolnoma jasna. Za starejšo datacijo bi govorila usmeritev J—S,⁴⁶ toda prstani tega groba so mlajši od torquesa.⁴⁷ Ta moment bi delno opravičil tudi druge najdbe in bi dovoljeval, da se ga uvrsti med slovanske grobove z inventarjem sekundarne rabe. Nasprotno pa grob s Ptujskega gradu nima niti enega elementa, ki bi bil mlajši od V. stoletja. Poleg tega imamo na Ptujskem gradu opraviti drugače kot pri grborežkem grobu, ki je vseboval skelet otroka,⁴⁸ z odraslo osebo.⁴⁹ Če dalje primerjamo velikost predmetov, vdetih na našo ogrlico, vidimo, da gre za nakit, ki ga je lahko nosil samo otrok. Ta moment bi pojasnil dejstvo, zakaj omenjenih predmetov niso našli na mestih, kjer se jih nosi.

Upravičeno domnevo, da je na tem grajskem hribu obstajal del grobišča, ki je pripadal starejši periodi kot je tu odkrita slovanska, dokazuje razen groba št. 5 tudi določeno število drugih grobov, ki jih bo treba izločiti iz sklopa slovanskega grobišča tega najdišča. To pa bomo obravnavali na drugem mestu.

Tudi z zgodovinskega gledišča obstajajo možnosti, ki dovoljujejo domnevo o obstanku nekropole na tem delu hriba v obravnavani periodi. Če upoštevamo sklepe, ki jih prinaša profesor Klemenc na osnovi pisanih virov za čas okoli sredine V. stoletja, da »Poetovio je moral biti tedaj še pomembno rimsko mesto,«⁵⁰ in da »ako mesti Poetovio in Celeja nista bili porušeni že pri prvem Atilovem pohodu leta 451, sta bili popolnoma uničeni leta 452, kakor Emona in Akvileja,«⁵¹ potem je grajski hrib do njegove obnovitve⁵² lahko služil za grobišče.

Paola Korošec

Zusammenfassung

ELEMENTE AUS DER PERIODE DER VÖLKERWANDERUNG IN DER NEKROPOLE AUF DEM BURGHÜGEL VON PTUJ (PETTAU)

In seiner kurzen Abhandlung widmet der Autor seine Aufmerksamkeit dem Inventar des Grabes Nr. 5 der Nekropole auf dem Burghügel von Ptuj, bei dem nach der Konservation¹ einzelne Elemente zum Vorschein gekommen sind, die den Kulturhabitus des Materials dieses Grabes ändern. Es hat sich erwiesen, dass die Anhängsel am Halsring-Torques (T. I, Fig. 1), der unter dem slawischen Material keine Analogie hatte,⁹ zwei kleine Ohringe mit massivem Polyeder (T. I, Fig. 4), die zwei anderen Reifen aber zwei Armringe darstellten. Einer gehört zum Typ mit Enden von rhombischem Querschnitt (T. I, Fig. 2), der andere aber, der vergoldet war, zum Typ mit schlangenförmigen Abschluss und war in seiner ganzen Länge mit kleinen Kreisen ornamentiert (T. I, Fig. 3).

Seine besondere Aufmerksamkeit wendet der Autor dem Halsring-Torques zu der nach der Gestaltungsweise seiner Enden Analogien im Exemplar aus Grborez — T. II, Fig. 4,¹⁰ in den Exemplaren aus Südpolen — T. II, Fig. 2,¹² aus dem südöstlichen Russland Musljumova-Perm, T. II, Fig. 1,¹⁰ Kuzminskeje

⁴⁵ Npr. Hoberdorf, grob 1, Vicemilice, Bučovice, Rakšice — Krumlov (Ibid. str. 110).

⁴⁶ Grborezi, str. 57.

⁴⁷ Posebno prstan z rombično razširjenim sprednjim delom (Ibid. T. XX, sl. 2).

⁴⁸ Od skeleta je po poročilu in situ in v splošnem ohranjena samo glava (Ibid. str. 30).

⁴⁹ Kar se da soditi po podani dolžini skeleta.

⁵⁰ Klemenc J. 1950, str. 69.

⁵¹ Ibid. str. 70 in 79.

⁵² Ibid. str. 71.

—Rjazan T. II, Fig. 5¹⁵⁻¹⁹ und im Westen im Exemplar aus Mainz — Kostheim hat, T. II, sl. 3.¹⁴ Alle angeführten Halsringe sind Elemente des V. Jahrhunderts¹³ und binden sich an die sog. Fürstengräber östlicher¹⁷ und westlicher Prägung.¹⁵ Ihre Herkunft ist aber nicht in Karpatenbassin zu suchen³⁹ sondern im Osten.⁴⁰ Vornehmlich in den Männergräbern, seltener in den Frauengräbern, stelle sie ein Nomadenelement dar als Kennzeichen eines gehobenen sozialen Ranges.⁴¹

Der erste Typ des Armringes stellt Elemente des V. Jahrhunderts dar, wie sie im Gebiet Pannoniens,²⁰ des Donauraumes²¹ und der Ostalpen auftraten.²² Sehr häufig erscheint er auch verfertigt aus Eisen und erhält sich sehr lange.²³⁻²⁴ Auch für dieses Element vertritt der Autor die Meinung, dass seine Herkunft im Osten zu suchen sei. Der zweite Armringtyp stellt eine jüngere Variante der aus Bein verfertigten Armringe dar, wie sie im ostalpinen Gebiet Ende des IV. und Anfang des V. Jahrhunderts getragen wurden.²⁹

Ebenso gehören in diese Zeitspanne die Ohringe, ein untrügliches germanisches Trachtzugehör,³⁰ das eine gotische Hinterlassenschaft darstellt.³² Auch dieses Element reicht über das VI. ins VII. Jahrhundert hinein.³⁴ Diese Ohringe kommen gleichzeitig in verschiedenen Techniken ausgearbeitet vor.³⁵⁻³⁸

Mit Hinsicht auf alle diese Tatsachen nimmt der Autor an, dass dieses Grab der hunisch-gotischen Periode dieses Gebiets angehören könnte.

Seine Behauptung begründet er mit der Tatsache, dass in der angeführten Nekropole ausser diesem Grab noch andere von nicht-slawischem Charakter vorkommen. Aus historischem Blickpunkt könnte der Burghügel seit der Zeit, da die Hunnen Ptuj zerstörten,⁵¹ und bis zur abermaligen Erneuerung der Festung als Grabstätte gedient haben.⁵²

SOCIALNA STRUKTURA NAROČNIKOV «NOVIC» V LETU 1845

Tretji letnik Bleiweisovih Kmetijskih in rokodelskih novic ima na koncu dodana imena deležnikov kmetijskih in rokodelskih novic v letu 1845 prav tako kot prva dva letnika. Seznam obsega na osmih posebej numeriranih straneh 1151 naročnikov, od katerih sem jih 1132 lahko klasificiral, 19 pa je ostalo nerešenih. S strukturo naročnikov, mislim, se vsaj deloma da ugotoviti, kakšen je bil krog tega po 45 letih spet prvega slovenskega časnika, v katerih družbenih slojih je bil najbolj odmeven, koliko so ga brali tisti, ki jim je bil prvenstveno namenjen, torej kmetije in obrtniki, prav tako pa nam ta struktura vsaj nakaže smeri, kamor je dr. Janez Bleiweis usmerjal svojo politično dejavnost in si pridobival svoj krog političnih pristašev. Kratko analizo Novic je v razpravi Razvojni smeri slovenskega novinarstva (gl. Razstava slovenskega novinarstva v Ljubljani 1937 na str. 225—226) napravil že Ivo Lapajne.

Seznam deležnikov, ki sem ga uporabljal, obsega ime in priimek, kraj ter poklic naročnika, če gre za posameznika, ali pa naslov ustanove, društva ali uredništva. Na ta način je opredeljena večina naročnikov, drugi pa imajo samo del teh podatkov, npr. samo priimek, manjka pa kraj ali poklic. Poleg tega je mnogo krajevnih imen, ki so v slovenskem krajevnem imenoslovju zelo pogosta in jih je treba še podrobneje opredeliti, kot recimo Smartno ob Paki, Smartno pod Smarno goro in podobno. Ne dovolj točno opredeljena imena sem razreševal s krajevnimi repertorji ter shematizmi škofij za leto 1845. Kljub temu pa je ostalo nekaj naročnikov, ki jih nisem mogel razrešiti z nobenim pomagalom.

Slovensko ozemlje sem razdelil po takratnih historičnih pokrajinah. Historične pokrajine same sem razdelil na sodne okraje kot so bili od 1855—1918, saj so tudi še najbolj, mutatis mutandis, podobni današnjim občinam. Da bi čimbolj plastično predstavil slovensko ozemlje, sem kot posebni enoti uvrstil tudi Beneško Slovenijo in Prekmurje, čeprav bi po razdelitvi spadala pod Italijo oziroma pod Ogrsko.

Večji problem je bila klasifikacija poklicev. Upoštevati je treba, da so pred dobrimi sto leti poklici pomenili nekaj čisto drugega kot pomenijo danes.